

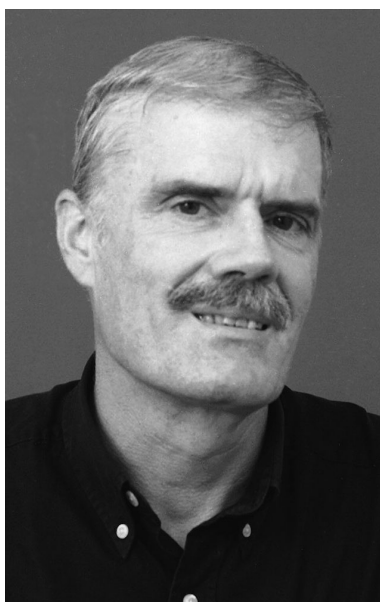
Twintig jaar goede bedoelingen

Pieter A. Oomen

Plantenziektenkundige Dienst, Postbus 9102, 6700 HC Wageningen; e-mail PA.Oomen@minlnv.nl

Gewasbescherming is een interessant werkerrein. De toelating van bestrijdingsmiddelen in Nederland heeft mij nu, op allerlei manieren, ruim twintig jaar bezig gehouden. Altijd spannend, altijd grote belangentegenstellingen, altijd touwtrekken, altijd heibel, dus altijd boeiend. Die twintig jaar was een voortzetting van een veel langere voorgeschiedenis en naar verwachting een voorproeve van een lange nageschiedenis. Op de drempel naar werk in een exotisch buitenland is dit voor mij een mooi moment voor een tussenbalans. Ik zal me daarin beperken tot het gezichtspunt van beleid en regelgeving van waaruit ik dit werkerrein bij de Plantenziektenkundige Dienst steeds hebben kunnen bezien.

Die twintig jaar heeft veel nieuws laten zien, de doorwrochte maar effectloze Nota Gewasbescherming van 1983, een exponentieel toenemende inspanning om beslissingen te nemen over toelatingen in de jaren tachtig, het Meerjarenplan Gewasbescherming van de jaren negentig, allerlei acties en inhaalacties zoals versnelde herbeoordelingen, de 'kanalisatie', receptuursystemen, een nota 'Zicht op Gezonde Teelt', vrijstellingen voor knelpunten, een convenant met 'stakeholders', enzovoort. Het geheel kenmerkt zich door zich herhalende patronen, déjà-vu's en, gezien de vele en grote inspanningen, de indruk van per saldo weinig echte vooruitgang. Toch maakt een vergelijking tussen de begin- en eindsituatie duidelijk dat er wel degelijk ontwikkeling is geweest.

Pieter Oomen, PD.

Begin jaren tachtig had de Plantenziektenkundige Dienst een afdeling Veldonderzoek, een afdeling Biologisch (laboratorium)onderzoek, een afdeling Chemisch Onderzoek en een afdeling Onkruidkundig Onderzoek, alles om de landbouwkundige deugdelijkheid van bestrijdingsmiddelen vast te stellen en te beoordelen. Een veldonderzoek door de PD kostte de aanvrager per middel 500 gulden. Over toelating en verlenging werd besloten in de Werkgroep Landbouw (WG L), onder de auspiciën van de Commissie Toelating Bestrijdingsmiddelen (CTB). Andere ministeries (VROM, SZW, VWS) hadden een vertegenwoordiger in de werkgroep zoals voor de milieuaspecten. Beoordelingscriteria en normen waren er nog niet. Wel was er een Steungroep M (Milieu) die beoordelingen van de

milieuaspecten van een middel produceerde op één A4-kantje. Toelatingsbeleid bestond nog niet. Althans, criteria en normen voor toelaatbaarheid ontstonden alleen gaandeweg, aan de hand van de beoordeling van specifieke middelen. Geen wonder dat in de loop van de jaren tachtig de papierwinkel voor de toelating exponentieel toenam. Dat liet zich bijvoorbeeld aflezen aan de snel toenemende dikte van de dossiers van de werkgroep L-vergaderingen.

Maar voor boer en tuinder was een waarlijk breed 'effectief' pakket bestrijdingsmiddelen beschikbaar. De PD voelde het als een verantwoordelijkheid zich in te spannen voor zo'n dekkend pakket, voor zover dat in zijn macht lag. Boeren en tuinders hielden zich netjes, zo was althans mijn indruk, aan de wettelijke gebruiksvoorschriften van de middelen. Als de AID rapporteerde over de geconstateerde overtredingen van de voorschriften, dan ging het bijvoorbeeld over boeren die ten onrechte tijdens de bloei van koolzaad of aardappelen hadden gespoten met middelen die gevaarlijk waren voor bijen en zo bijensterfte bij de lokale imker hadden veroorzaakt.

Twintig jaar later, begin jaren '00, is alles veranderd. De PD heeft geen verantwoordelijkheid meer voor toelatingen en de expertise van de PD over bestrijdingsmiddelen is nu gereduceerd tot één enkele afdeling, met de naam Geïntegreerde Gewasbescherming. Deze afdeling beoordeelt op

COLUMN

papier de landbouwkundige deugdelijkheid van bestrijdingsmiddelen in opdracht van het sinds 1994 nieuwe College voor de Toelating van Bestrijdingsmiddelen, CTB. De tarieven daarvoor, evenals alle tarieven nodig voor toelating, zijn tot in het astronomische gestegen. Het is uitsluitend het CTB dat, namens de vier betrokken ministeries, besluit over toelaatbaarheid van bestrijdingsmiddelen. Milieubeoordelingen beslaan tenminste honderd bladzijden, om over de omvang van de aan te leveren dossiers niet te spreken. Beoordelingsnormen en criteria zijn er voor iedere detail-eigenschap van het middel en de toepassing. Die normen staan zelfs grotendeels Europees vast, al duurt het nog jaren voor ze op alle bestrijdingsmiddelen worden toegepast. Voor 'oude' middelen is er nog ruimte voor nationaal beleid, een mogelijkheid waar Nederland zeker van gebruik heeft gemaakt. Tegen de uiterst doorwrochte en doordachte besluiten van het CTB worden vele rechtszaken gevoerd en vaak gewonnen. De resultaten van het Nederlandse beleid blijken zo nogal onvoorspelbaar. De papierwinkel is uitgedijd tot in het absurde. Het is onbegrijpelijk dat er bij het CTB nog mensen zijn die de weg niet kwijtraken in deze papierwinkel.

En de boeren en tuinders? Die zijn allang de weg kwijt. Zij horen van de goede bedoelingen van de overheid en het CTB en zien het onvoorspelbare resultaat. Zij worden geacht zich aan de wettelijke voorschriften te houden en zien dat de wettelijke voorschriften willekeu-

rig veranderen, dat er onbegrijpelijke besluiten worden genomen zoals plotselinge intrekkingen en toelatingen met terugwerkende kracht naar een ruimschoots gepasseerde datum. Mocht hij dat toen even verboden middel nu wel of niet legaal toepassen? Hoe kan hij een fatsoenlijk gewasbeschermingsplan maken, hoe kan hij de veelgeprezen geïntegreerde bestrijding uitvoeren als niet alleen het ene na het andere middel wegvalt dat hij daarvoor achter de hand moet houden, maar ook alle voorspelbaarheid van dat middelenpakket in de mist is verdwenen? Hoe kan een boer of tuinder zich aan de wet houden als de ene goedbedoelde wet zoals de Flora- en Faunawet biologische bestrijders verbiedt en het andere goedbedoelde beleid de biologische bestrijding stimuleert? Waarom vindt de overheid de ene soort wetsovertreding, zoals de wettelijke voorschriften van bestrijdingsmiddelen, een schande en maalt hij niet om de andere soort wetsovertreding zoals van die biologische bestrijders? Doorgesloten beleid?

Al deze inconsistenties zijn voortgekomen uit goede bedoelingen, uit 'beleid'. Maar bij de boer en tuinder hebben ze geleid tot een teloorgang van het vertrouwen in de overheid en in de zin van wettelijk gedrag. Voor mij is dit, na jaren van, inderdaad, goede bedoelingen, een bijzonder treurige constatering. Als ik nu mocht aangeven wat er, mijns inziens, nodig is dan is dat een beleid dat continuïteit en voorspelbaarheid garandeert, dan is dat regelgeving voortkomend uit één duidelijke visie waaraan jaren-

lang wordt vastgehouden. En dan is dat vooral niet doorpolderen met een streven naar goedbedoelende consensus en compromissen met alle 'stakeholders'. Misschien blijken er dan toch nog wat boeren en tuinders te zijn die vertrouwen in die overheid durven op te brengen en die niet meer allemaal meewarig gaan glimlachen als het onderwerp van wettelijke voorschriften en legaal middelengebruik aan de orde komt.

Per saldo is er in deze laatste twintig jaar veel ontwikkeling geweest. Er is sprake van een grotendeels voltooide harmonisatie met Europa, er is een adequate bescherming van milieu, toepasser en consument, er zijn formele normen en criteria, de toegelaten middelen zijn effectief en doelgericht. Echter, de kosten van uitvoering van al deze ontwikkelingen zijn excessief duur waardoor het kind met het badwater lijkt te worden weggegooid. De problemen van de 'kleine toepassingen' zijn groot en nemen alleen maar toe; de geïntegreerde gewasbescherming wordt zeer gehandicapt door het verdwijnen van middelen met een bijsturing- en vangnetfunctie en de doelgroepen hebben hun vertrouwen in de overheid verloren. Een positief saldo van twintig jaar goede bedoelingen? Voor mij is het antwoord wel positief, maar dan moet de nadruk wel komen te liggen op consolidatie in de toekomst, op voorspelbaarheid, op terugwinnen van het vertrouwen bij de doelgroep van boer en tuinder. Ik zal die nageschiedenis met belangstelling volgen, ook vanuit exotisch Turkije.